

gik, krævedes der større Tilskud, og at vi skulde stille henimod, at Manden blev mere selvstændig, end han var i de allerførste Bedrifter. Denne Lov har efter min Mening i det hele og store virket ganske udmærket. Der har selvfølgelig været Brøst, det ser jeg vel; men en Del af de Anker, som har været fremførte imod den, har efter min Mening været aldeles ubegrundede. Man har hørt enkelte af disse Anker fremført her, men ikke med nogen som helst Kraft, saa jeg retter ikke nogen Bebrejdelse mod nogen; man har fremført, at den Form, hvorunder man ved denne Lovgivning søgte at komme dem til Hjælp, som vanskeligt kunde komme i Besiddelse af Jord, skulde have medført, at Jorden var steget i Værdi, saaledes at disse Husmandsejendomme gennemgaaende var købte til højere Priser end andre og maa-ske oven i Købet med gennemgaaende daarligere Jord. Jeg ved ikke, hvorvidt det skulde være Tilfældet i de senere Aar, men paa det Tidspunkt, hvor Ankerne i saa Henseende var stærkere fremme, end det har været Tilfældet under Debatten her, har jeg gennemgaaet Købene, Hartkornstilliggende og Værdi for alle de den Gang eksisterende Ejendomme — saa vidt jeg husker, var det omkring 1910—11 —, og der var i Virkeligheden ikke eet Holdepunkt for nogen som helst Anke i ren Almindelighed.

Hvorvidt dette Forhold skulde være forandret senere, ved jeg ikke, men det forekommer mig meget tvivlsomt, da der ikke den Gang var noget som helst, der tydede paa, at det Tilskud, som Staten havde givet, havde bundfældet sig i højere Jordværdi, lige saa lidt som der er noget, der tyder paa, at det gennemgaaende skulde være daarlig Jord. Jeg indrømmer, at en saadan Fare teoretisk set har været til Stede, og naar den ikke har vist sig i Praksis og givet sig statistisk synligt Udslag, maa jeg antage, at Grunden er, at de Kommissioner, som har haft Tilsynet med Erhvervelsen af disse Smaa- ejendomme, har været paa deres Post og har klippet de Tilfælde fra, hvor der har været Tilbøjelighed til at drive Prisen lovlige højt op. Men jeg indrømmer, at Faren har eksisteret og er til Stede ogsaa under de nuværende Forhold; den kan vi ikke slippe fra.

Det forekommer mig meget tvivlsomt, om Staten i Almindelighed vil være i Stand til at købe billig Jord; at den skulde være i Stand dertil ved Ekspropriation, strider vistnok mod al Erfaring.

Jeg gaar ganske vist derved ud fra, at vi alle er enige om, at Grundlovens Bud: at der skal gives fuld Erstatning, skal overholdes. Hvis man vil fravige det, kan selvfølgelig Staten have det i sin Magt at fremtvinge billigere Jord, men jeg gaar indtil videre ud fra, at det ikke er til-sigtet.

Jeg vil slutte med endnu en Gang at bede om, at man vil tage under Overvejelse, om vi ikke kan have begge Former løbende jævnsides, altsaa baade det almindelige Ejendomsforhold og et Brugsforhold, det være sig Fæste eller Leje, Forskellen derimellem er i Virkeligheden ikke stor. Jeg vil give en Motivering ud over den, jeg allerede har givet, nemlig denne, at vi bør tage Hensyn til Folks egne Ønsker. Jeg kunde tænke mig, at de kommende Tider vilde medføre en Nedgang i Jordpriserne, paa det Punkt er vi formentligt alle enige, saa jeg ikke behøver at udtrykke mig hypotetisk eller forsigtigt. Men lige saa sikkert er det vel, at der en Gang ad Aare vil komme en opadgaaende Periode igen; det er nu en Gang givet, at de økonomiske Forhold gaar i Svingninger, op og ned. Nu er det ganske klart, at i nedadgaaende Perioder som dem, vi utvivlsomt staar umiddelbart overfor, er der ikke stor Opfordring for den enkelte Mand til at blive Selvejer, f. Eks. til at gaa ind under den gamle Husmandslovs Former, thi saa kommer han til at bære Tabet i den nedadgaaende Periode. Men lige saa sikkert er det, at naar vi paa ny kommer til en opadgaaende Periode, vil der være en Stræben efter at blive Selvejer, thi derved faar man Mulighed for at udnytte Konjunkturerne igen. Nu skal jeg villigt indrømme, at hvis vi var i Stand til paa en rimelig Maade at hindre, at den Slags Konjunkturer udnyttedes, vilde det være en Fordel, men vi maa hindre det lige saa vel for nedadgaaende Konjunkturer som for opadgaaende Konjunkturer; derom er vi formodentlig ogsaa alle enige.

Men alligevel: Chancen for at være Selvejer og at være Fæster med Fordel afbalanceres i det hele og store meget nøje efter Konjunkturerne. Vi har historisk set et Eksempel, der let kan fremdrages, paa, at det i nedadgaaende Tider gaar i Retning af Lejeforhold, for at Ejeren, i dette Tilfælde Staten, skal komme til at bære Tabet, medens man i opadgaaende Tider er tilbøjelig til at gaa den modsatte Vej. Men naar disse Forhold i Virkeligheden kan forudses, fore-